

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני זי"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת כי תשא תשפ"א | גליון מס' 283

אך בדברות האחרונות, שניתנו לישראל אחר שחטאו העגל וירדו ממדרגת המלאכים, הוזהרו בהם בעיקר על ה'שמור', שהוא מצוות לא תעשה. כלומר, להיזהר ולהישמר מעשיית מלאכה ביום השבת.

ואיתא בגמרא (שבת קיח:), 'כל המשמר את השבת ניצול משעבוד מלכות'. לכן בדברות אלו, אחר שחטאו ושוב יכולות לשלוט עליהם אומות אחרות, הוגד להם הטעם של 'זוכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' משם ביד חזקה'. כי ביקשה תורה ללמד לישראל, שאחר ונפדו ממצרים ביד חזקה, היינו קודם זמנם, עלולים הם להשתעבד שוב תחת אומות העולם. 'על כן צוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת', כדי שבזכותה תהיו ניצולים משעבוד מלכויות.

מעתה נבוא לבאר כמין חומר, את פסוקנו 'אך את שבתתי תשמרו'. כי הנה למדנו מדברי המדרש (שמות רבה נא ח), שפסוק זה נאמר אחרי חטא העגל. שדרשו שם 'בוא זהב שבמשכן ויכפר על זהב העגל'. וזה שרמזו הכתוב בתיבת אך, לאמור להם, עכשיו אחרי שחטאתם בעגל וחזרה עליכם גזירת שיעבוד מלכויות, אזי מצווים אתם ועומדים, את שבתתי תשמרו'. שבתתי לשון רבים, כדברי חכמינו (שבת שם) 'אלמלא משמרים ישראל שתי שבתות מיד נגאלים'.

(זרע שמשון פרשת כי תשא, מאמר ד)

על אשר עשו את העגל. (סמות לב לה)

לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים (דניאל ט ז). לך ה' הצדקה במן. ולנו בושת הפנים במעשה העגל. (סמות רכה מא א)

המדרש הזה, כבר טרחו המפרשים ליישבו על נכון. גם בפשוטו של הפסוק, יש להבין מה מחדש לנו. הלא זהו דרכו של עולם, שכל עני שמקבל צדקה, מתייבש מן הנותן.

והנה בני ישראל, גופם קנוי לקדוש ברוך הוא

אך את שבתתי תשמרו. (סמות לא יג)

קשה, מדוע הזכיר כאן הכתוב שבתתי בלשון רבים. מה נשתנה משאר מקומות, בהם מוזכרת השבת בלשון יחיד. עוד יש לדעת, מה באה למעט תיבת אך.

ויש לומר ביישוב הקושיות, בהקדם ביאור מאמרם ז"ל (שבועות כ:), 'זכור ושמור בדיבור אחד נאמר'. שיש להבין, מדוע בדברות הראשונות נאמר 'זכור את יום השבת' ואילו בשניות, 'שמור את יום השבת'.

עוד יש לתמוה תמיהה גדולה, על כך שבדברות הראשונות (לעיל כ יא) נאמר בטעמה של מצות השבת, 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ... וינתן ביום השביעי'. אך בדברות שניות (דברים ה טו) נזכר טעם שונה, 'זוכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלקיך משם ביד חזקה'.

והנה אמרו חכמים (עירובין נד.), שכאשר ניתנו הלוחות הראשונות, ניתנה להם לישראל חירות מן היצר הרע ומשעבוד מלכויות. ועליהם אמר הכתוב (תהלים פב ו), 'אני אמרתי אלהים אתם'. אולם לאחר מכן, משחטאו ישראל בעגל, חזר להם יצר הרע למקומו. וגם, חזרה עליהם גזירת שעבוד מלכויות.

עוד ידוע, מה שכתבו רבותינו המפרשים, שאם היו מתעכבים בני ישראל בארץ מצרים, עד מלאת להם שם ארבע מאות ושלשים שנה, שוב לא היו יכולים לשלוט עליהם שום אומה ולשון. ברם, מאחר וכמעט נכנסו לשער החמישים של טומאה, הקדים ה' לגואלם ממצרים בחיפזון, טרם שהגיע זמנם. וכדי להשלים את אותם השנים אשר נחסרו מגלות מצרים, באו כל הגלויות האחרות.

והנה כשניתנו לישראל הדברות הראשונות, בהיותם עדיין בבחינת מלאכים, אזי אף בימות החול לא היו עושים מלאכה, כעין שנאמר לעתיד לבוא (ישעיה סא ה) 'ועמדו זרים ורעו צאנכם'. וממילא, עיקר הציווי ששייך בהם, הוא מצוות עשה של 'זכור'. לקדש את השבת במאכל, במשתה ובדברי תורה. וכמו כן, באותו זמן לא היה טעם המצווה, אלא זכר למעשה בראשית.

כספר זרע משנו, מחנו התפרסם כמחננו הסיפור 'ברוך
כעונותי'. מספר כעט זוכה לברך 'ברוך מצאתי'.

כישאו de הספר השלישי לא היו כידיו היליונות, מהם
ריל מסור את השבוסי כעט קודע.

לאחר תפילת מצריכ de ליל עכת קודע, הוא משיע
לכיתו נאיה קודע, ורזח להתחיל באחירת 'עלום
עליכס' כמנהגו. להפתעתו, על השולחן, יחד עס
הזחירות, מחנן הספר 'זרע משנו המפור', מחובר
מיליונות השניס הקודחות.

הוא פונה לכני כיתו, ומנכס להכין מחנן לה רוח הקודע
הזה, כעדיוק הוא כזוק לזה. ידוע ככניה יתירה ניתנה
לשניס. אך רוח הקודע. על כך לא מענו. הרי ככיתו
הוא לא נוהג מסור דברים מחנן הספר הזה. מוס
מה, עז היום, הוא התקשע למצבס את דברי רכינו
לכני יכולת אחירה על השולחן. ומנהגו היה כדרי
למסור דברים אחריס.

לפיליאותו, מספרת לו עקרת כעט חעשה הפלא ופלא.
כחידו כעוע, כעט עריכת עולחן עכת, היא נוהגת
להכין לו על המחוס את הזחירות עכת. השכוע, כאופן
חופלא, היא נייעה לקחת את הזחירות מחקוס,
וטעתה ולקחת את הספר זרע משנו. מנוכחה כעטות,
נייעה עוב לארון, כמטרה להחליף את הזחירות. והנה,
עוב כידה הזרע משנו כחקוס הזחירות. וכך חלר
הדבר כחה כעמיס.

היות שהיא ראתה עכה מחנו מיליוני, החליטה להניח
לו את עניהס, שיאחר כעעודה מחנו מהזרע משנו.

עוב ככיתי, אחר משיע הסיפור, להיווכח. ככאר יננה
תעוקה למחוד את תורת רכינו. כס אם היה נראה לי
נסתחה הדרך. כוחו de רכינו עומד להנחותי ולהיעי
למציאה אף כלא עיעעתי.

כעבדים. כמו שנאמר (ויקרא כה נה), 'כי לי בני
ישראל עבדים'. וקיימא לן בגמרא (גיטין יב). וכן
פסק הרמב"ם (הלכות עבדים פרק ט הלכה ז), שיכול
האדון לומר לעבדו, עשה את עבודתי ואיני זנך, אלא
צא והתפרנס מן הצדקה. נמצא לפי זה, כי גם הקדוש
ברוך הוא לא היה מחויב מן הדין, לזון את ישראל
עבדיו ולהוריד להם את המן, בעת לכתם במדבר.

אלא שבשני בצורת, סובר רבן שמעון בן גמליאל
(שם), כי יכול העבד לומר לרבו, או פרנסני או
הוציאני לחירות. וכן פסק הרמ"א (שולחן ערוך יורה
דעה, סימן רמז סע"ף כ). והנה בהיות בני ישראל
במדבר, במקום תוהו ללא לחם ומים, הרי זה כאילו
והיו אז שני בצורת. ולפי שיטתו של רשב"ג, היה
אז הקדוש ברוך הוא מוכרח כביכול, או לפרנסם או
להוציאם לחירות מעבודתו.

זוהי איפה כוונת המדרש. 'לך ה' הצדקה', שזנת אותנו
במנ בהיותנו במדבר, בתורת צדקה, הגם שמצד הדין
אינך מחויב בדבר. שכן, יכולת לומר לנו, עשו עמי
ואיני זן אתכם. ואף אם נאחו בשיטתו של רבן שמעון
בן גמליאל, כי בעת שהותנו במדבר יכולנו לתבוע,
פרנסנו או הוציאנו לחירות. מכל מקום, לנו בושת
הפנים'. כושים ונכלמים אנו כמעשינו, אשר הגם
שנהגת עמנו כדין, הורדת לנו מן ופרנסת אותנו,
מרדנו כך כמעשה העגל וביקשנו לצאת לחירות
מעבודתך.

(זרע שמשון פרשת כי תשא, מאמר יב)

הלכתא כנחמנו ברוך שמצאתי

אחז מחידי הסיפורים עלי"ט, א, מוסר עיסור כעוע

לשון חכמים

והטעם שְׁהִרְאָה הַקֶּבֶד ה' לְמִשְׁפַּחַת מִטְבַּע שֶׁל אִשׁ מִתַּחַת פֶּסַח הַכְּבוֹד (ירו' שקלים
פ"א ה"ד). לְפִי שְׁהִלּוּחוֹת לְקַחוּ מִכֶּסֶף הַכְּבוֹד (ת"י שמות לא, יח), וּנְשִׁמוֹת
בְּאוֹת מִתַּחַת פֶּסַח הַכְּבוֹד (זוהר ח"ב כט, ב), וּכְשֶׁהֶם זֹכוֹת לְשׁוֹב לְשֶׁרֶשׁ
נְאֻמָּר (תהלים יט, ח) 'תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ'. וְתִקְנַת הַחוּטָא, לְשֶׁרֶף
בְּאֵשׁ הַקֶּרֶן אֲשׁוּ שֶׁל יֵצֵר הָרַע. וּמִשׁוֹם הַכִּי נִקְרְאָת 'אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ', דְּהֵינּוּ
אֵשׁ הַמְזַבַּח שׁוֹרְפֵת וְאוֹכֶלֶת הָאֵשׁ שֶׁל יֵצֵר הָרַע (זוהר ח"ג כה, ב).

(פרשת כי תשא מאמר א)

